

„KONTAKTY DĚTÍ V NÁHRADNÍ PÉČI S OSOBAMI Z PŮVODNÍ RODINY JEMU BLÍZKÝMI“

IX. ROČNÍK KONFERENCE DEJME DĚTEM RODINU

Vyhodnocení konference

Dne **21. listopadu 2019** se v prostorách Vyšší odborné školy sociální v Ostravě uskutečnil již IX. ročník konference pořádané v rámci projektu Dejme dětem rodinu, jehož hlavním posláním je zvyšovat povědomí veřejnosti o náhradní rodinné péči na území Moravskoslezského kraje. Hlavním organizátorem akce bylo Centrum psychologické pomoci, konference se uskutečnila za finanční podpory Moravskoslezského kraje.

Letošní konference nesla podtitul „Kontakty dětí v náhradní péči s osobami z původní rodiny jemu blízkými“. Toto téma patří dlouhodobě k nejdůležitějším a nejdiskutovanějším v oblasti náhradní rodinné péče a z praxe lze konstatovat, že kontakty jsou u dětí, jež jsou v péči náhradních rodičů s jejich původní rodinou za poslední roky čtenější.

Hlavním cílem v rámci konference bylo vytvořit prostor pro sdílení jednak výsledků výzkumů v této oblasti či zkušeností ze Slovenska, tak také zkušeností odborných pracovníků i přímých aktérů kontaktů. V rámci přednášek zazněly různé postoje a názory, jak ke kontaktům přistupovat, zazněly pozitivní zkušenosti, ale byly popsány také kazuistiky, kdy kontakty probíhaly s mnohými překážkami.

Za významné výstupy konference lze pokládat následující:

- **Zájem dítěte musí být předním hlediskem** při jakékoli činnosti týkající se dětí, tedy i při rozhodování o kontaktech. Jsou-li zájmy biologického rodiče a dítěte v rozporu (nesouladu), má zájem dítěte vždy přednost.
- Případ každého dítěte a v podstatě každého jeho kontaktu by měl být **odborně precizně a individuálně vyhodnocen** právě s ohledem zejména na zájem konkrétního dítěte.
- V rámci vyhodnocení a stanovování kontaktu je velmi důležitá **multioborová spolupráce** na úrovni meziinstitucionální a mezilidské spolupráce. Je nutná (a praxe to jednoznačně potvrzuje) úzká spolupráce všech zúčastněných aktérů, přičemž hlavním „case managerem“ by měl být OSPOD. Dalšími významnými aktéry jsou doprovázející organizace, náhradní rodiče, a pokud je to možné, tak i biologická rodina.
- Existuje celá řada forem kontaktů, přičemž tím základním je tzv. **mentální kontakt**, který by měl být zaručen každému dítěti, vyrůstajícímu mimo svou původní rodinu. Mentální kontakt představuje otevřenou komunikaci pěstouna nebo odborného pracovníka s dítětem o jeho biologické rodině, názorech na ni či o vzpomínkách, může rovněž zahrnovat prohlížení fotografií a jiných artefaktů z původní rodiny. Pokud tento kontakt funguje, pak je možné přistupovat k dalším formám kontaktů – nepřímým a přímým (osobním). Více viz dále prezentace Mgr. Ivany Dorotíkové.
- **Asistovaný osobní kontakt** je jen jedna z forem kontaktů (vrcholná). Měl by mít **podobu odborně řízeného procesu** s danými definovanými kroky. Má zahrnovat práci jak s dítětem v náhradní péči, tak s pěstounem i biologickým rodičem. V podmínkách řady doprovázejících organizací se tyto kontakty řídí interními metodikami. Pokud tomu tak není a proces asistovaného kontaktu není definován a řízen, objevují se rizikové faktory pro všechny zúčastněné (zvláště děti).

Jednotlivé přednášky:

Doc. PhDr. Monika Miklošková, PhD. (příspěvek „*Kontakty dítěte v náhradní péči, osobní zkušenost a aktuální stav pomoci ohroženým dětem na Slovensku*“) seznámila s významem biologické rodiny pro děti, které se nacházejí mimo tuto rodinu, s akcentem na psychologické aspekty, na zdravý vývoj dítěte a na dlouhodobější perspektivu života jedince (zarátování toho, odkud přicházím a kam směřuji). Dále paní docentka podala informace o aktuální situaci na Slovensku v pomoci ohroženým dětem a v neposlední řadě sdílela vlastní zkušenosti náhradního rodiče s kontakty svěřených dětí s původní rodinou.

Doc. PhDr. Irena Sobotková, CSc. (příspěvek „*Biologická rodina dítěte v pěstounské péči: psychologické hledisko a výzkumná zjištění*“) mj. připomněla ústřední myšlenky prof. Zdeňka Matějčka o biologickém versus psychologickém rodičovství. Paní docentka představila závěry několika výzkumů Sekce pro náhradní rodinnou péči při Českomoravské psychologické společnosti, týkajících se problematiky pěstounské péče, biologických rodin a kontaktů dětí v NRP s biologickou rodinou. Nejaktuálnější je pak výzkum „Pěstounská péče na přechodnou dobu v současné praxi náhradní rodinné péče: výsledky průzkumu psychologů Sekce pro náhradní rodinnou péči“.

Mgr. Klára Chábová, která založila spolek Mimo domov, stručně představila organizaci a její hlavní záměry, a sice šířit osvětu o nutnosti pomoci dětem napříč společnostmi, jež vycházejí z dětských domovů, ze dne na den se ocitnou na prahu dospělého života a většinou jsou na vše sami. Dále paní magistra představila film „*Dospělým ze dne na den*“, kdy jsme mohli shlédnout dva medailonky konkrétních dospělých, kteří vyrůstali v dětském domově, a i díky organizaci Mimo domov jsou dnes úspěšnými mladými lidmi. Trailer a další informace k filmu můžete shlédnout na webu: <https://dospelymzednenaden.cz/>.

Mgr. Vladimír Polák (příspěvek „*Kontakty rodičů s dítětem umístěným do pěstounské péče*“) seznámil účastníky konference s hlavními tezemi Úmluvy o právech dítěte, které se dotýkají práv dětí i práv biologických rodičů, s ohledem na jejich vzájemné kontakty. Hovořil o významu kontaktů pro dítě, které vyrůstá v NRP se svou původní rodinou a potvrdil jeden ze závěrů této konference, a sice že zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí. Pan soudce rovněž upozornil na významné závěry *2. rodinněprávního symposia Justiční akademie*.

Mgr. Renáta Chytrá shrnula zkušenosti s kontakty dítěte s jeho biologickou rodinou z pohledu pracovníků OSPOD. Uvedla jak zkušenosti pozitivní, tak také ty negativní, kterým by však bylo možné mnohdy předejít právě precizním vyhodnocením situace každého konkrétního dítěte a aktivní multidisciplinární spoluprací zainteresovaných aktérů, což se shoduje s uvedenými závěry konference.

Markéta Anyalaiová, maminka dvou dětí, o které se v době, kdy sama nemohla o ně pečovat (byla ve výkonu trestu odnětí svobody), starala náhradní rodina – její rodiče, popsala svůj životní příběh. Paní Anyalaiová, která vyrůstala v dětském domově, hovořila o velkém významu podporujícího pracovníka, díky kterému mohla zažívat pravidelné a bezpečné kontakty se svými dětmi i v době, kdy byla ve vězení. Přestože měla velké odhodlání o děti bojovat, jak sdělila, právě díky podpoře pracovníka zvládala mnohé překážky - úřednické, citové aj. Více jak rok má paní Markéta Anyalaiová své děti zpět ve své péči a o svůj příběh se dělí na různých přednáškách či konferencích.

Bc. Eva Konrádová, DiS. z Bruntálu, která pečuje jak o své biologické děti, tak také o děti v dlouhodobé pěstounské péči, hovořila o kontaktech dětí v NRP s původní rodinou z pozice přímého účastníka. Popsala velice náročné asistované kontakty dětí v pěstounské péči s jejich biologickým otcem. Zmínila pozitivní přínos kontaktů pro děti, ale i úskalí, které by bylo možné eliminovat dodržováním jasných pravidel v rámci asistovaných kontaktů.

Bc. Zuzana Kutáčová z Ostravy, která je pěstounkou na přechodnou dobu (s manželem pečovali postupně o 5 dětí, z nichž 3 měli kontakt s rodinou) ve svém příspěvku jednak potvrdila již několikrát zmíněný význam biologické rodiny pro děti vyrůstající mimo ni, tak také pohovořila o dvou formách kontaktů – asistovaných i neasistovaných, se kterými se setkala v rámci péče o jedno dítě.

Témata a diskuse jednotlivých přednášek byly časově náročné, ale velmi přínosné a obohacující, proto se nepodařilo dodržet časový harmonogram konference. Z tohoto důvodu již nedošlo k poslednímu příspěvku **Mgr. Ivany Dorotíkové**.

Konferenci zahájil a provázel jí ředitel Centra psychologické pomoci **PaedDr. Zdeněk Moldrzyk**. V prostorách přednáškového sálu přivítala účastníky konference také zástupkyně ředitele Vyšší odborné školy sociální paní **Ing. Eva Zátopková**.

Příspěvky i diskuse v rámci tématu KONTAKTŮ DĚTÍ V NÁHRADNÍ PÉČI S OSOBAMI Z PŮVODNÍ RODINY JEMU BLÍZKÝMI potvrdily, že i mezi odborníky z oblasti náhradní rodinné péče dosud existují různé názory a postoje, jak ke kontaktům (resp. i k biologické rodině dítěte v NRP) přistupovat, jakou formu a frekvenci kontaktů zvolit, jak otevřeně o biologických rodičích s dětmi hovořit. Hlavní myšlenka a shoda mezi zúčastněnými byla patrná, a to, že cílem je vždy zajištění bezpečí pro dítě, jeho stability, postupné budování identity tak, aby i přes nepříznivé podmínky jeho vývoje mohlo zažívat pocity lásky, bezpečí a otevřené budoucnosti.

Za organizační tým konference,
Mgr. Ivana Dorotíková